

THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH ĐÃ TỰ KHẲNG ĐỊNH MÌNH TRONG TIỀN TRÌNH ĐỔI MỚI

NGUYỄN MINH TRIẾT *

BA mươi một năm trước đây, dưới lá cờ vẻ vang của Đảng, cán bộ, chiến sỹ và đồng bào thành phố Sài Gòn - Gia Định nêu cao khí phách chủ nghĩa anh hùng cách mạng, đã giành toàn thắng trong sự nghiệp kháng chiến chống Mỹ, cứu nước với chiến dịch mang tên Bác Hồ vĩ đại. Ngày 30-4-1975 đã đánh dấu bước ngoặt lịch sử kết thúc thắng lợi vẻ vang hai cuộc kháng chiến thần thánh của dân tộc, chấm dứt những tháng năm hy sinh gian khổ của thời kỳ cách mạng dân tộc dân chủ trên đất nước ta, đưa thành phố Hồ Chí Minh chuyển tiếp sang giai đoạn cách mạng mới - giai đoạn cùng cả nước tiến hành xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ Tổ quốc, ra sức thực hiện Di chúc thiêng liêng của Bác Hồ:

"Còn non, còn nước, còn người

Thắng giặc Mỹ, ta sẽ xây dựng

hơn mười ngày nay!"

Ra sức kiến thiết thành phố Hồ Chí Minh **"hơn mười ngày nay"** và quyết tâm xây dựng thành phố **"đàng hoàng hơn, to đẹp hơn"**, là mục tiêu hành động nhất quán, là điều tâm nguyện thiết tha của Đảng bộ

và nhân dân thành phố. Việc Đảng và Nhà nước ta quyết định phong tặng danh hiệu **"Thành phố anh hùng"** cho thành phố Hồ Chí Minh trong dịp kỷ niệm 30 năm ngày giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước, là biểu tượng rực rỡ chứng minh điều đó.

Trong tiến trình xây dựng chủ nghĩa xã hội, Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh đã trải qua hai chặng đường lịch sử. Mười năm đầu sau ngày giải phóng, Đảng bộ đã hướng mục tiêu hoạt động của mình vào việc thực hiện những nhiệm vụ kinh tế - xã hội bức xúc. Kết hợp chặt chẽ khôi phục và phát triển sản xuất với cải tạo và xây dựng kinh tế; đồng thời tạo ra bước đột phá nhằm tháo gỡ những vướng mắc của cơ chế cũ, tìm ra phương hướng, bước đi và cách làm đúng đắn, góp phần tích cực vào việc hình thành đường lối đổi mới của Đảng. Hai thập niên kế tiếp, từ năm 1986 đến nay, Đảng bộ và nhân dân thành phố Hồ Chí Minh cùng cả nước tiến hành sự nghiệp đổi mới đất nước,

* Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Thành ủy thành phố Hồ Chí Minh

đưa công cuộc đổi mới triển khai một cách sâu rộng và đồng bộ.

Sau khi chiến dịch Hồ Chí Minh toàn thắng, với bản lĩnh chính trị kiên định và tính năng động sáng tạo vốn có, Đảng bộ và nhân dân thành phố đã nỗ lực phấn đấu trên cả ba mặt trận. Một mặt ra sức hàn gắn vết thương trên cơ thể của nền kinh tế bị suy kiệt và khắc phục hậu quả nặng nề về nhiều mặt do quá khứ để lại. Mặt khác, phải trực diện đương đầu với những thử thách vô cùng nghiệt ngã như: chính sách cấm vận, bao vây kinh tế của Mỹ, thiên tai nghiêm trọng xảy ra dồn dập tại khu vực các tỉnh đồng bằng châu thổ sông Cửu Long, cuộc chiến tranh biên giới Tây Nam, nguồn viện trợ từ các nước cộng đồng xã hội chủ nghĩa anh em ngày càng suy giảm, giá cả trên thị trường quốc tế tăng đột biến... Chúng ta đồng thời còn phải vượt qua lực cản do sự non yếu của chính mình gây ra trong công tác quản lý kinh tế, quản lý xã hội và quản lý đô thị.

Chính trong bối cảnh lịch sử đó, Đảng bộ, chính quyền và nhân dân thành phố đã kiên trì tìm tòi, thử nghiệm, tìm ra những mô hình mới, biện pháp mới, cách làm mới, tạo nên xung lực mạnh mẽ mở đường cho lực lượng sản xuất phát triển, đóng góp có ý nghĩa vào quá trình đổi mới, tìm ra những giải pháp thích hợp để giải quyết những vấn đề kinh tế - xã hội bức xúc.

Tám năm sau ngày thành phố Sài Gòn - Gia Định được giải phóng, tại Đại hội đại biểu lần thứ III của Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh - tháng 11-1983, thay mặt Ban Chấp hành Trung ương Đảng ta, đồng chí Tổng Bí thư Lê Duẩn đã tuyên dương Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh với những

nhận xét thật sâu sắc: "**Sài Gòn - Gia Định từ một thành phố xa xỉ, phục vụ bọn thống trị, bọn bóc lột, đã được cải tạo, xây dựng thành thành phố của người lao động**". Mới đây, Đại hội đại biểu Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh lần thứ VIII cũng đã khẳng định: "**Mười năm đầu sau giải phóng là thời kỳ đặc biệt trong quá trình ổn định, khôi phục, xây dựng và bảo vệ thành phố Hồ Chí Minh. Đó là thời kỳ Đảng bộ và nhân dân thành phố Hồ Chí Minh đã có những đóng góp rất quan trọng vào đường lối chung của Đảng**".

Chúng ta có thể tái hiện diện mạo thành phố Hồ Chí Minh trong 10 năm đầu sau giải phóng qua bức tranh phác thảo trên biểu đồ thống kê phản ánh nhịp độ phát triển chỉ tiêu tổng sản phẩm quốc nội (GDP). Nếu như năm 1976, GDP trên đầu người chỉ có 215USD thì năm 1980 đã tăng lên 290USD và năm 1985 là 395USD. Hiệu quả trực tiếp của cải cách trong giai đoạn này đã làm cho hoạt động sản xuất kinh doanh trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh khởi sắc, báo hiệu một thời kỳ phát triển kinh tế năng động. Trong những năm 1976 - 1980, tốc độ tăng trưởng bình quân của GDP là 2,2%/năm, thì giai đoạn 1981 - 1985 đã đẩy tốc độ tăng trưởng vượt lên 8,2%/năm. Ở khu vực nông thôn ngoại thành, trong những năm 1976 - 1980 sản xuất nông nghiệp tăng bình quân 1,9%/năm, sang giai đoạn 1981 - 1985 đã nâng lên 4,9%/năm. Rõ ràng, thành phố mang tên Bác đã sớm tự khẳng định mình trước khi bước vào ánh rạng đông của thời kỳ đổi mới.

Có nhiên, trong 10 năm đó, có lúc thành phố đã trải qua những bước thăng trầm trong

phát triển kinh tế, còn tiềm ẩn nhân tố bất ổn trong xã hội, gặp phải va vấp, khuyết điểm, yếu kém trong chỉ đạo, quản lý và tổ chức thực hiện. Song, thành tựu đạt được là cơ bản và có ý nghĩa lịch sử. Điều quan trọng là những sự va vấp, yếu kém, thậm chí sai lầm của chúng ta đã được ra sức khắc phục trên cơ sở nhận thức sự đổi mới là yêu cầu bức thiết, là vấn đề có tầm quan trọng sống còn.

*
* *

Từ trong hiện thực sinh động của công cuộc cải tạo xã hội chủ nghĩa và xây dựng chủ nghĩa xã hội trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh 10 năm sau ngày giải phóng, đã nâng cao vốn kiến thức quý báu về lý luận và thực tiễn trong cán bộ, đảng viên; đổi mới tư duy kinh tế và bồi dưỡng năng lực công tác tổ chức thực hiện cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, cán bộ quản lý; phát huy vai trò chủ động của các tầng lớp nhân dân trong việc tham gia quản lý các lĩnh vực hoạt động đa dạng của đời sống xã hội.

Nghiên cứu về những động lực phát triển của thời kỳ này, một vấn đề đặc biệt thu hút sự quan tâm của chúng ta là sức mạnh tổng hợp đã được triệt để tận dụng và phát huy từ trong cơ chế tổng thể: **"Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, nhân dân làm chủ"**. Ba mặt đó có quan hệ mật thiết với nhau và tác động lẫn nhau một cách biện chứng. Không thể chỉ nhấn mạnh mặt này mà hạ thấp, hoặc xem nhẹ mặt kia. Thực tiễn cho thấy rõ, nếu không có những phong trào hành động của quần chúng được khơi dậy liên tục vì sự phát triển sâu rộng thì Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh không thể nào xây dựng thành công các loại mô hình, nhân

rộng điển hình, thúc đẩy phong trào học tập đua kịp và vượt điển hình tiên tiến ở các cơ sở, các ngành, các địa phương để thực hiện thắng lợi những nhiệm vụ chính trị và kinh tế. Song, nếu không có sự lãnh đạo của Đảng, không có sự quản lý và chế định ra những cơ chế, chính sách đúng đắn của Nhà nước, thì nhân dân không thể nào thực hiện được sự nghiệp đổi mới trên thực tế. Và chẳng, kết quả việc đổi mới tư duy của Đảng đã khơi nguồn cảm hứng sáng tạo cách mạng và định hướng hành động đúng đắn cho sự đổi mới tư duy của mỗi cán bộ, đảng viên cũng như của toàn xã hội.

Chúng ta điều biết, để thoát khỏi tình trạng suy thoái về kinh tế trong những năm cuối thập niên 70 của thế kỷ XX, Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh đã chủ động tìm kiếm các biện pháp và hình thức để tháo gỡ khó khăn, vướng mắc. Hai cuộc hội nghị lịch sử lần thứ 9 và lần thứ 10 của Ban Chấp hành Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh vào mùa hè năm 1979 và năm 1980 đã mở đầu những điểm đột phá trên mặt trận kinh tế theo hướng nâng cao tính chủ động, sáng tạo của cơ sở, phát huy mọi khả năng phát triển sản xuất ở cơ sở. Chính trong thời điểm này, chúng ta đã được chứng kiến những cảnh tượng ngoạn mục về sự liên tiếp xuất hiện hàng loạt mô hình sản xuất kinh doanh tiên tiến như: Công ty bột giặt (VISO), xí nghiệp thuốc lá, nhà máy bia Sài Gòn, các xí nghiệp dệt và cơ khí hàng đầu trên địa bàn thành phố, v.v.. Hàng vạn lao động tiên tiến, 7.000 chiến sỹ thi đua, 2.000 tổ đội lao động xã hội chủ nghĩa, 60 đơn vị kinh tế cơ sở được Hội đồng Nhà nước tặng huân chương, 90 đơn vị được Hội đồng Bộ trưởng cấp bằng khen. Hàng nghìn tổ dân phố, tổ nhân dân tiên tiến cấp thành phố cùng với

34.000 sáng kiến có giá trị cũng đã xuất hiện tập trung trong khoảng thời gian lịch sử này.

Những sự kiện trên đây, tự nó đã minh chứng rằng: công cuộc cải cách và đổi mới được tiến hành trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh xuất phát từ nơi công xưởng, xí nghiệp, nhà máy rồi phát triển lan ra các quận, huyện, phường, xã và nhiều đơn vị sản xuất kinh doanh, do đội ngũ giai cấp công nhân công nghiệp làm nòng cốt tiến hành, dưới sự lãnh đạo của Thành ủy thành phố Hồ Chí Minh và sự quản lý của các cơ quan chính quyền nhà nước ở địa phương.

Tính đến những năm đầu thập niên 80 của thế kỷ XX, Thành ủy thành phố Hồ Chí Minh đã mở rộng diện chỉ đạo nhằm kiên quyết xóa bỏ cơ chế tập trung, quan liêu, bao cấp, thực hiện hạch toán kinh doanh xã hội chủ nghĩa, bảo đảm quyền tự chủ sản xuất, kinh doanh trong hơn 160 đơn vị kinh tế cơ sở, chế tạo ra hơn 800 chủng loại sản phẩm cung ứng do nhu cầu xã hội.

Những thành quả trong công cuộc đổi mới của Đảng bộ và nhân dân thành phố Hồ Chí Minh nỗ lực phấn đấu đạt được trong mấy mươi năm qua, còn bắt nguồn từ sự lãnh đạo của Trung ương Đảng và sự quản lý của Nhà nước trung ương. Không thể nhận thức vấn đề này theo quan điểm chủ nghĩa hư vô. Chúng ta hẳn còn nhớ, trong những tháng năm Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh thực hiện quyết sách "tháo gỡ", Đảng và Nhà nước ta đã quan tâm chỉ đạo sát sao, chi viện kịp thời về mọi mặt nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho thành phố phát huy tối ưu sức mạnh tổng hợp để "bung" ra nhằm tiến hành có kết quả việc cải cách, mở cửa và làm sống động nền kinh tế.

Trước hết, cần khẳng định rằng: nếu như không được sự chấp thuận, khích lệ, cổ vũ và quan tâm chỉ đạo của Ban Chấp hành Trung ương và các đồng chí Cố Tổng Bí thư Lê Duẩn, Trường Chinh, Nguyễn Văn Linh, thì Thành ủy thành phố Hồ Chí Minh không thể nào tổ chức thực hiện được quyết sách cấp bách trong 2 năm 1979 - 1980, nhằm tháo gỡ khó khăn trước mắt, khắc phục tình trạng sa sút trong sản xuất kinh doanh và tiến hành đổi mới cơ chế quản lý ở các đơn vị kinh tế cơ sở. Chính Nghị quyết "bung ra" của Hội nghị Trung ương lần thứ 6, Nghị quyết 26 của Bộ Chính trị (khóa IV) và nhiều nghị quyết khác trong thời gian cuối thập niên 70 - đầu thập niên 80 là những điểm tựa về tư tưởng, củng cố niềm tin vững chắc cho Đảng bộ và nhân dân thành phố Hồ Chí Minh hăng hái tiến quân trên mặt trận kinh tế.

Chúng ta còn cần phải nhắc đến sự quản lý của Nhà nước trung ương đã hỗ trợ việc "tháo gỡ", "cởi trói" và làm "bung" sản xuất trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh bằng cách từng bước thể chế hóa về mặt nhà nước các chủ trương, chính sách đổi mới. Quả vậy, nếu Chính phủ không sớm ban hành Quyết định 25/CP vào đầu mùa xuân năm 1981 và nhiều quyết định, nghị định quan trọng tiếp theo sau đó, thì thành phố Hồ Chí Minh không thể sử dụng có kết quả những biện pháp "tháo gỡ" để tạo điều kiện các xí nghiệp quốc doanh thực hiện thành công việc vận dụng hình thức đối lưu hàng hóa để giải quyết cân đối thêm vật tư cho sản xuất; thực hiện kế hoạch ba phần (phần Nhà nước giao, phần xí nghiệp tự làm và phần sản xuất phụ); phát huy quyền chủ động sản xuất kinh doanh và quyền tự chủ về tài chính; thực hiện lương khoán,

trả lương theo sản phẩm, áp dụng chế độ tiền lương, kết hợp hài hòa ba lợi ích, trong đó đặc biệt quan tâm đến lợi ích của người lao động. Nếu không có sự hỗ trợ mạnh mẽ của Trung ương, thành phố Hồ Chí Minh cũng không thể tiến hành suôn sẻ việc quyết định thí điểm khu vực quốc doanh sản xuất kinh doanh theo cơ chế thị trường - điển hình là Công ty lương thực thành phố.

*

* *

Hơn hai mươi năm trôi qua, giờ đây vững tin nhìn lại tiến trình đổi mới, chúng ta có thể rút ra kết luận quan trọng: *nhân tố có tính chất quyết định sự thành bại công cuộc đổi mới ở thành phố Hồ Chí Minh là, ngay từ đầu, chúng ta đã định hướng đúng đắn sự đổi mới trong lĩnh vực quan trọng và nhạy cảm nhất. Đó là sự đổi mới về tư duy - tư duy lý luận và tư duy kinh tế.*

Từ trong "đêm trước" của thời kỳ đổi mới, do việc nhập tâm sâu sắc những bài học kinh nghiệm được hun đúc bằng xương máu của Đảng ta trong thời kỳ cách mạng dân tộc, dân chủ và trải qua 20 năm xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc, chúng ta đã xác lập nguyên tắc nhất quán cho sự đổi mới. Đó là đổi mới có tính nguyên tắc - đổi mới trên cơ sở không đi chệch hướng con đường cách mạng thiêng liêng do Bác Hồ và Đảng ta đã lựa chọn và dày công vun đắp. Đổi mới lấy chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho hành động. Đổi mới không thoát ly sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản, không phủ nhận sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân, không xóa nhòa những thành quả vĩ đại của cách mạng.

Ngay trong những tháng năm đang nỗ lực tiến hành những biện pháp cấp bách để

"tháo gỡ", "cởi trói" nhằm làm "bung" sản xuất, trên cơ sở của sự thống nhất ý chí và hành động trong toàn Đảng bộ, Đại hội đại biểu lần thứ III của Đảng bộ thành phố Hồ Chí Minh vào cuối năm 1983 đã khẳng định dứt khoát: **"Phải làm cho hệ tư tưởng Mác - Lê-nin giữ địa vị thống trị trong đời sống xã hội"**. Đó là ranh giới để phân định sự khác nhau về chất giữa sự nghiệp đổi mới trên đất nước ta và công cuộc cải tổ ở Liên Xô trước đây. Đó cũng là "bảo pháp" mẫu nhiệm giúp cho Đảng ta vững vàng vượt qua cơn địa chấn dữ dội về chính trị làm sụp đổ Nhà nước Liên bang Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Xô-viết và cộng đồng xã hội chủ nghĩa ở khu vực các nước Trung và Đông Âu.

Trải qua sự thử thách khắc nghiệt của thời gian và lịch sử, đối với chúng ta, chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh mãi mãi tiêu biểu cho trí tuệ, danh dự, lương tâm của dân tộc và của thời đại.

Trước đây, nhờ quán triệt và vận dụng bản chất cách mạng và sáng tạo của chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong thời kỳ cách mạng dân tộc dân chủ nên Đảng bộ và nhân dân thành phố Sài Gòn - Gia Định đã giành được những kỳ tích vẻ vang trong hai cuộc kháng chiến thần thánh của dân tộc.

Ngày nay, tiếp tục quán triệt, vận dụng bản chất cách mạng và sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong giai đoạn hòa bình xây dựng chủ nghĩa xã hội, Đảng bộ, nhân dân thành phố Hồ Chí Minh nhất định sẽ thực hiện thành công công cuộc đổi mới, góp phần vào sự nghiệp chấn hưng và đổi mới đất nước vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh. □